

บทที่ 5

การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการสำรวจเนื้อหา เครื่องช่วยการเรียนรู้ และลักษณะทั่วไปของหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

--

เพื่อสำรวจเนื้อหา เครื่องช่วยการเรียนรู้ และลักษณะทั่วไปของหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. พัฒนาเกณฑ์การสำรวจหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาจากเกณฑ์การศึกษาหนังสือเรียนของนักการศึกษา 5 ท่าน
2. สร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยการสร้างตารางสำรวจหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านเนื้อหาของหนังสือ ด้านเครื่องช่วยการเรียนรู้ และด้านลักษณะทั่วไปของหนังสือเรียน
3. นำเครื่องมือที่พัฒนาแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
4. ทดลองใช้เครื่องมือโดยเลือกสำรวจหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 6 เล่ม ของสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของการใช้เครื่องมือ
5. ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทีละเล่ม แล้วบันทึกข้อมูลลงตารางศึกษาหนังสือเรียน

7. นำข้อมูลที่ได้จากตารางสำรวจหนังสือเรียนมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอ
ในรูปตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

จากการสำรวจเนื้อหา เครื่องช่วยการเรียนรู้ และลักษณะทั่วไปของหนังสือเรียน
วิชาศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ที่ได้รับอนุญาตให้จัดพิมพ์หนังสือ
เรียนวิชาศิลปศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)
สรุปผลการสำรวจตามลำดับ ดังนี้

1. ตารางสำรวจด้านเนื้อหาของหนังสือเรียน

หนังสือเรียนของกรมวิชาการ เฉลี่ยทั้ง 3 ระดับชั้น มีรายละเอียดของเนื้อหาเรียงลำดับ
จากมากไปน้อยได้แก่ เนื้อหาความรู้ความเข้าใจพื้นฐานศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 36.50 เนื้อหาความ
ซาบซึ้งในศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 26.28 เนื้อหาการนำศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ
21.90 และเนื้อหาศิลปะปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 15.33

หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาของสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด เฉลี่ยทั้ง 3 ระดับ
ชั้น มีรายละเอียดของเนื้อหาเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ เนื้อหาความรู้ความเข้าใจพื้นฐาน
ศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 76.57 เนื้อหาความซาบซึ้งในศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 10.83 เนื้อหาศิลปะปฏิบัติ
คิดเป็นร้อยละ 7.56 และเนื้อหาการนำศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 5.04

หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาของสำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด เฉลี่ยทั้ง 3 ระดับชั้น มี
รายละเอียดของเนื้อหาเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ เนื้อหาความรู้ความเข้าใจพื้นฐานศิลปะ
คิดเป็นร้อยละ 62.79 เนื้อหาความซาบซึ้งในศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 19.19 เนื้อหาศิลปะปฏิบัติ
คิดเป็นร้อยละ 10.47 และเนื้อหาการนำศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 7.56

หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาของสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด เฉลี่ยทั้ง 3
ระดับชั้น มีรายละเอียดของเนื้อหาเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ เนื้อหาความรู้ความเข้าใจ

พื้นฐานศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 63.71 เนื้อหาความซาบซึ้งในศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 13.13 เนื้อหาศิลปะปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 12.36 และเนื้อหาการนำศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 10.81

หนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษาของสำนักพิมพ์ประสานมิตร จำกัด เฉลี่ยทั้ง 3 ระดับชั้น มีรายละเอียดของเนื้อหาเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ เนื้อหาความรู้ความเข้าใจพื้นฐานศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 64.37 เนื้อหาความซาบซึ้งในศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 16.19 เนื้อหาศิลปะปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 12.15 และเนื้อหาการนำศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 7.29

หนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษาเฉลี่ยทุกสำนักพิมพ์ มีรายละเอียดของเนื้อหาเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้แก่ เนื้อหาความรู้ความเข้าใจพื้นฐานศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 64.85 เนื้อหาความซาบซึ้งในศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 15.35 เนื้อหาศิลปะปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 10.81 และเนื้อหาการนำศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 8.99

2. ตารางสำรวจด้านเครื่องช่วยการเรียนรู้

หนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเฉลี่ย 3 ระดับชั้นของ กรมวิชาการ มีรายละเอียดด้านเครื่องช่วยการเรียนรู้เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ลักษณะโครงสร้างเนื้อหาในบท คือ บทนำ เนื้อหา กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 85.71 และเนื้อหาอย่างเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 14.29 ลักษณะการนำเสนอบทนำ คือ ข้อความเกริ่นนำ คิดเป็นร้อยละ 85.71 และไม่มีส่วนนี้ คิดเป็นร้อยละ 14.29 ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา คือ ข้อความตามด้วยภาพประกอบ คิดเป็นร้อยละ 85.71 และข้อความอย่างเดี่ยว คิดเป็นร้อยละ 14.29 ตัวอักษรเนื้อหามีขนาด คือ 16 พอยท์ คิดเป็นร้อยละ 100 ลักษณะภาพประกอบ คือ ภาพสี คิดเป็นร้อยละ 65.08 และภาพขาวดำ คิดเป็นร้อยละ 34.92 ชนิดของภาพประกอบ คือ ภาพฮาโลโทน คิดเป็นร้อยละ 66.22 และภาพลายเส้น คิดเป็นร้อยละ 33.78 หน้าที่ของภาพประกอบ คือ ภาพส่งเสริมให้เนื้อหาเด่นชัดขึ้น คิดเป็นร้อยละ 100 จำนวนหน้า คือ จำนวนหน้าของภาพ คิดเป็นร้อยละ 65.01 และจำนวนหน้าของเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 34.99 แหล่งข้อมูลอ้างอิง คือ หนังสือภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 68.97 และหนังสือภาษาอังกฤษ คิดเป็นร้อยละ 31.03

หนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเฉลี่ย 3 ระดับชั้นของสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช มีรายละเอียดด้านเครื่องช่วยการเรียนรู้เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้

ลักษณะโครงสร้างเนื้อหาในบท คือ บทนำ เนื้อหา กิจกรรม คำถามท้ายบท ร้อยละ 100 ลักษณะการนำเสนอบทนำ คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ ร้อยละ 100 ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา คือ ข้อความตามด้วยภาพประกอบ ร้อยละ 100 ตัวอักษรเนื้อหา มีขนาด คือ 16 ปอยท์ ร้อยละ 100 ลักษณะภาพประกอบ คือ ภาพขาวดำ ร้อยละ 100 ชนิดของภาพประกอบ คือ ภาพฮาล์ฟโทน ร้อยละ 58.52 และภาพลายเส้น ร้อยละ 41.48 หน้าที่ของภาพประกอบ คือ ส่งเสริมให้เนื้อหาเด่นชัดขึ้น ร้อยละ 100 จำนวนหน้า คือ จำนวนหน้าของเนื้อหา ร้อยละ 52.94 และจำนวนหน้าของภาพ ร้อยละ 47.06 แหล่งข้อมูลอ้างอิง คือ หนังสือภาษาไทย ร้อยละ 97.44 และหนังสือภาษาอังกฤษ ร้อยละ 2.56

หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเฉลี่ย 3 ระดับชั้นของสำนักพิมพ์วัฒนาพานิช มีรายละเอียดด้านเครื่องช่วยการเรียนรู้เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ลักษณะโครงสร้างเนื้อหาในบท คือ บทนำ เนื้อหา กิจกรรม ร้อยละ 100 ลักษณะการนำเสนอ บทนำ คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 100 ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา คือ ข้อความตามด้วยภาพประกอบ คิดเป็นร้อยละ 100 ตัวอักษรเนื้อหา มีขนาด คือ 16 ปอยท์ คิดเป็นร้อยละ 100 ลักษณะภาพประกอบ คือ ภาพสี คิดเป็นร้อยละ 77.56 และภาพขาวดำ คิดเป็นร้อยละ 22.44 ชนิดของภาพประกอบ คือ ภาพฮาล์ฟโทน คิดเป็นร้อยละ 79.51 และภาพลายเส้น คิดเป็นร้อยละ 20.49 หน้าที่ของภาพประกอบ คือ ส่งเสริมให้เนื้อหาเด่นชัดขึ้น คิดเป็นร้อยละ 100 จำนวนหน้า คือ จำนวนหน้าของภาพ คิดเป็นร้อยละ 54.40 และจำนวนหน้าของเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 45.60 แหล่งข้อมูลอ้างอิง คือ หนังสือภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 78.57 และหนังสือภาษาอังกฤษ คิดเป็นร้อยละ 21.43

หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเฉลี่ย 3 ระดับชั้นของสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ มีรายละเอียดด้านเครื่องช่วยการเรียนรู้เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ลักษณะโครงสร้างเนื้อหาในบท คือ บทนำ เนื้อหา กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 95.83 และเนื้อหาอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 4.17 ลักษณะการนำเสนอบทนำ คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 100 ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา คือ ข้อความตามด้วยภาพประกอบ คิดเป็นร้อยละ 100 และข้อความอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 4.17 ตัวอักษรเนื้อหา มีขนาด คือ 16 ปอยท์ คิดเป็นร้อยละ 100 ลักษณะภาพประกอบ คือ ภาพสี คิดเป็นร้อยละ 78.02 และภาพขาวดำ คิดเป็นร้อยละ 21.98 ชนิดของภาพประกอบ คือ ภาพฮาล์ฟโทน คิดเป็นร้อยละ 87.48 และภาพลายเส้น คิดเป็นร้อยละ 12.52 หน้าที่ของภาพประกอบ คือ ส่งเสริมให้เนื้อหาเด่นชัดขึ้น คิดเป็นร้อยละ 96.36 และภาพตกแต่งไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 3.64 จำนวนหน้า คือ จำนวนหน้าของภาพ คิดเป็นร้อยละ 56.54

และจำนวนหน้าของเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 43.46 แหล่งข้อมูลอ้างอิง คือหนังสือภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 100

หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเฉลี่ย 3 ระดับชั้นของสำนักพิมพ์ประสานมิตร มีรายละเอียดด้านเครื่องช่วยการเรียนรู้เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ลักษณะโครงสร้างเนื้อหาในบท คือ บทนำ เนื้อหา บทสรุป กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 18.18 และ บทนำ เนื้อหา กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 81.82 ลักษณะการนำเสนอบทนำ คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 100 ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา คือ ข้อความตามด้วยภาพประกอบ คิดเป็นร้อยละ 100 และข้อความอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 4.17 ตัวอักษรเนื้อหา มีขนาด คือ 16 พอยท์ คิดเป็นร้อยละ 100 ลักษณะภาพประกอบ คือ ภาพสี คิดเป็นร้อยละ 69.44 และภาพขาวดำ คิดเป็นร้อยละ 30.56 ชนิดของภาพประกอบ คือภาพฮาล์ฟโทน คิดเป็นร้อยละ 74.80 และภาพลายเส้น คิดเป็นร้อยละ 25.20 หน้าที่ของภาพประกอบ คือ ส่งเสริมให้เนื้อหาเด่นชัดขึ้น คิดเป็นร้อยละ 95.98 และ ภาพตกแต่งไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 4.02 จำนวนหน้า คือ จำนวนหน้าของเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 54.59 และจำนวนหน้าของภาพ คิดเป็นร้อยละ 45.41 แหล่งข้อมูลอ้างอิง คือหนังสือภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 100

หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเฉลี่ยทุกสำนักพิมพ์ มีรายละเอียดด้านเครื่องช่วยการเรียนรู้เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ลักษณะโครงสร้างเนื้อหาในบท คือ บทนำ เนื้อหา กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 66.32 บทนำ เนื้อหา กิจกรรม คำถามท้ายบท คิดเป็นร้อยละ 27.37 บทนำ เนื้อหา บทสรุป กิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 4.21 และเนื้อหาอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 2.11 ลักษณะการนำเสนอบทนำ คือ จุดประสงค์การเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 92.63 ข้อความเกริ่นนำ คิดเป็นร้อยละ 6.32 และไม่มีส่วนนี้ คิดเป็นร้อยละ 1.05 ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา คือ ข้อความตามด้วยภาพประกอบ คิดเป็นร้อยละ 97.89 และข้อความอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 2.11 ตัวอักษรเนื้อหา มีขนาด คือ 16 พอยท์ คิดเป็นร้อยละ 100 ลักษณะภาพประกอบ คือ ภาพสี คิดเป็นร้อยละ 56.90 และภาพขาวดำ คิดเป็นร้อยละ 43.10 ชนิดของภาพประกอบ คือภาพฮาล์ฟโทน คิดเป็นร้อยละ 73.59 และภาพลายเส้น คิดเป็นร้อยละ 26.41 หน้าที่ของภาพประกอบ คือ ส่งเสริมให้เนื้อหาเด่นชัดขึ้น คิดเป็นร้อยละ 98.24 และภาพตกแต่งไม่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 1.76 จำนวนหน้า คือ จำนวนหน้าของภาพ คิดเป็นร้อยละ 52.33 และจำนวนหน้าของเนื้อหา คิดเป็นร้อยละ 47.67 แหล่งข้อมูล อ้างอิง คือหนังสือภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 90.08 และหนังสือภาษาอังกฤษ คิดเป็นร้อยละ 9.92

3. ตารางสำรวจคุณลักษณะทั่วไปของหนังสือ

หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของกรมวิชาการเฉลี่ย 3 ระดับชั้น มีลักษณะดังนี้ คือ หนังสือมีขนาด 8 หน้ากพิมพ์ (18.5 x 26 ซม.) คิดเป็นร้อยละ 100 แบบรูปเล่มเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้ง คิดเป็นร้อยละ 100 ปกหนังสือเป็นกระดาษอาร์ตเคลือบมัน คิดเป็นร้อยละ 100 กระดาษเนื้อในเป็นกระดาษปรู๊ฟ คิดเป็นร้อยละ 66.67 และกระดาษปอนด์ คิดเป็นร้อยละ 33.33 การพิมพ์ตัวอักษรมีความคมชัด คิดเป็นร้อยละ 100 การพิมพ์รูปภาพมีลักษณะพลาหมัวบางภาพ คิดเป็นร้อยละ 100 การเรียงลำดับเลขหน้ามีความถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 100 วิธีการเข้าเล่มเป็นไสสันตากาว คิดเป็นร้อยละ 100

หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช เฉลี่ย 3 ระดับชั้น มีลักษณะดังนี้ คือ หนังสือมีขนาด 8 หน้ากพิมพ์ (18.5 x 26 ซม.) คิดเป็นร้อยละ 100 แบบรูปเล่มเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้ง คิดเป็นร้อยละ 100 ปกหนังสือเป็นกระดาษอาร์ตเคลือบมัน คิดเป็นร้อยละ 100 กระดาษเนื้อในเป็นกระดาษปรู๊ฟ คิดเป็นร้อยละ 100 การพิมพ์ตัวอักษรมีความคมชัด คิดเป็นร้อยละ 100 การพิมพ์รูปภาพมีลักษณะพลาหมัวบางภาพ คิดเป็นร้อยละ 100 การเรียงลำดับเลขหน้ามีความถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 100 วิธีการเข้าเล่มเป็นไสสันตากาว คิดเป็นร้อยละ 100

หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสำนักพิมพ์วัฒนาพานิช เฉลี่ย 3 ระดับชั้น มีลักษณะดังนี้ คือ หนังสือมีขนาด 8 หน้ากพิมพ์ (18.5 x 26 ซม.) คิดเป็นร้อยละ 100 แบบรูปเล่มเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้ง คิดเป็นร้อยละ 100 ปกหนังสือเป็นกระดาษอาร์ตเคลือบมัน คิดเป็นร้อยละ 100 กระดาษเนื้อในเป็นกระดาษปอนด์ คิดเป็นร้อยละ 100 การพิมพ์ตัวอักษรมีความคมชัด คิดเป็นร้อยละ 100 การพิมพ์รูปภาพมีลักษณะพลาหมัวบางภาพ คิดเป็นร้อยละ 100 การเรียงลำดับเลขหน้ามีความถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 100 วิธีการเข้าเล่มเป็นไสสันตากาว คิดเป็นร้อยละ 100

หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ เฉลี่ย 3 ระดับชั้น มีลักษณะดังนี้ คือ หนังสือมีขนาด 8 หน้ากพิมพ์พิเศษ (20.5 x 29.5 ซม.) คิดเป็นร้อยละ 100 แบบรูปเล่มเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้ง คิดเป็นร้อยละ 100 ปกหนังสือเป็นกระดาษอาร์ตเคลือบมัน คิดเป็นร้อยละ 100 กระดาษเนื้อในเป็นกระดาษปรู๊ฟ คิดเป็นร้อยละ 100

การพิมพ์ตัวอักษรที่มีความคมชัด คิดเป็นร้อยละ 100 การพิมพ์รูปภาพมีลักษณะพลาแม็วบางภาพ คิดเป็นร้อยละ 100 การเรียงลำดับเลขหน้ามีความถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 100 วิธีการเข้าเล่มเป็นไสสันทากาว คิดเป็นร้อยละ 100

หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของสำนักพิมพ์ประสานมิตร เล่มที่ 3 ระดับชั้น มีลักษณะดังนี้ คือ หนังสือมีขนาด 8 หน้ายกพิมพ์ (18.5 x 26 ซม.) คิดเป็นร้อยละ 100 แบบรูปเล่มเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้ง คิดเป็นร้อยละ 100 ปกหนังสือเป็นกระดาษอาร์ตเคลือบมัน คิดเป็นร้อยละ 100 กระดาษเนื้อในเป็นกระดาษปรู๊ฟ คิดเป็นร้อยละ 100 การพิมพ์ตัวอักษรมีความคมชัด คิดเป็นร้อยละ 100 การพิมพ์รูปภาพมีลักษณะพลาแม็วบางภาพ คิดเป็นร้อยละ 100 การเรียงลำดับเลขหน้ามีความถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 100 วิธีการเข้าเล่มเป็นไสสันทากาว คิดเป็นร้อยละ 100

หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเฉลี่ยทุกสำนักพิมพ์ เรียงลำดับจากมากไปน้อยมีลักษณะดังนี้ คือ หนังสือมีขนาด 8 หน้ายกพิมพ์ (18.5 x 26 ซม.) คิดเป็นร้อยละ 90.48 และขนาด 8 หน้ายกพิมพ์พิเศษ (20.5 x 29.5) คิดเป็นร้อยละ 14.29 แบบรูปเล่มเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าแนวตั้ง คิดเป็นร้อยละ 100 ปกหนังสือเป็นกระดาษอาร์ตเคลือบมัน คิดเป็นร้อยละ 100 กระดาษเนื้อในเป็นกระดาษปรู๊ฟ คิดเป็นร้อยละ 80.95 และกระดาษปอนด์ คิดเป็นร้อยละ 19.05 การพิมพ์ตัวอักษรมีความคมชัด คิดเป็นร้อยละ 100 การพิมพ์รูปภาพมีลักษณะพลาแม็วบางภาพ คิดเป็นร้อยละ 100 การเรียงลำดับเลขหน้ามีความถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 100 วิธีการเข้าเล่มเป็นไสสันทากาว คิดเป็นร้อยละ 100

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสำรวจหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ผู้วิจัยได้อภิปรายตามตารางศึกษาหนังสือเรียนในแต่ละด้าน โดยมีประเด็นที่นำมาอภิปรายดังต่อไปนี้ คือ

1. ด้านเนื้อหาของหนังสือเรียน

หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของทุกสำนักพิมพ์ประกอบไปด้วยเนื้อหา 4 ด้าน คือ เนื้อหาความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานศิลปะ เนื้อหาความซาบซึ้งในศิลปะ เนื้อหาศิลปปฏิบัติ และเนื้อหาการนำศิลปะ ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของวิชาศิลปศึกษา ได้แก่ เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานศิลปะ เพื่อให้เห็นคุณค่าของศิลปะ เพื่อให้สามารถใช้ศิลปะพัฒนาจิตใจ บุคลิกภาพและรสนิยม เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานศิลปะได้ตามความสามารถ ความถนัดและความสนใจของตนเอง และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในคำอธิบายรายวิชา คือ เพื่อให้สามารถนำความรู้และความเข้าใจทางศิลปะมาปรับใช้อย่างเหมาะสม กลมกลืนกับชีวิตประจำวัน เพื่อสามารถใช้ศิลปะให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535) แสดงว่าหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาของทุกสำนักพิมพ์มีเนื้อหาสาระสอดคล้องตามที่หลักสูตรกำหนด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ต้องผ่านการตรวจพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญที่กรมวิชาการแต่งตั้งขึ้นก่อนจึงจะสามารถจัดพิมพ์จำหน่ายได้

เนื้อหาในหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เฉลี่ยทุกสำนักพิมพ์เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ เนื้อหาความรู้ความเข้าใจพื้นฐานศิลปะ เนื้อหาความซาบซึ้งในศิลปะ เนื้อหาศิลปปฏิบัติ และเนื้อหาการนำศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สังคม ทองมี (2533) ที่พบว่าการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ในทัศนะของผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และนักวิชาการด้านศิลปศึกษามีความเห็นที่ควรเน้นความรู้พื้นฐาน และความชื่นชม รู้คุณค่าในศิลปะวัฒนธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการศึกษาวิชาศิลปศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมิได้มุ่งหมายให้การเรียนรู้ของนักเรียนเพื่อเป็นศิลปิน แต่เพื่อให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ทางด้านศิลปะติดตัวไป (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2528) ซึ่งสอดคล้องกับ โกวิท ประวาลพุกษ์ (2535) กล่าวว่า การเรียนวิชาศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นควรพัฒนาให้นักเรียนเกิดสุนทรียศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ และให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

แม้ว่าปริมาณเนื้อหาในหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาในแต่ละด้านจะมี ความแตกต่างกันก็ตาม แต่เนื้อหาทั้ง 4 ด้านก็มีความเกี่ยวข้องกัน เพราะการเรียนการสอนวิชา ศิลปศึกษาเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องโดยเริ่มจากการเรียนรู้ตั้งแต่ความรู้ขั้นพื้นฐานทางศิลปะไปสู่การ ปฏิบัติงานศิลปะ การเกิดเจตคติต่อวิชาศิลปะนำไปสู่การคิดแปลงหรือการนำไปประยุกต์ใช้ การ เห็นคุณค่า ความชื่นชม และการรู้สึกร่วมอนุรักษ์ศิลปะในที่สุด (ศูนย์พัฒนาหลักสูตร, 2539) ซึ่ง เป้าหมายปลายทางที่แท้จริงของการเรียนวิชาศิลปศึกษาในโรงเรียนก็เพื่อพัฒนาศิลปะเอง (Art for Art's Sake) เพื่อเข้าถึงแก่น สาระ สุนทรียภาพ สุนทรียรส ที่เป็นคุณลักษณะภายในของ ศิลปะอย่างแท้จริง และการเรียนศิลปศึกษาเพื่อนำศิลปะไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงในสังคม ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่รอบตัวเราอย่างมีคุณค่า (Art for Functional Living) (สุลักษณ์ ศรีบุรี, 2535)

--

สรุปได้ว่าหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของทุก สำนักพิมพ์มีเนื้อหาสอดคล้องกับหลักสูตร แต่ความมากน้อยของเนื้อหาแต่ละด้านในหนังสือเรียน วิชาศิลปศึกษาของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ อาจแตกต่างกันบ้าง นั้นแสดงถึงจุดเน้นของหนังสือเรียน วิชาศิลปศึกษาของแต่ละสำนักพิมพ์ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่จะต้องเพิ่มเติมหรือตัดทอน เนื้อหาในส่วนที่มีมากหรือน้อยเกินไปให้แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการ เรียนวิชาศิลปศึกษาตามที่หลักสูตรได้คาดหวังเอาไว้

2. ด้านเครื่องช่วยการเรียนรู้

ลักษณะโครงสร้างเนื้อหาในบทเฉลี่ยทุกสำนักพิมพ์ คือ บทนำ เนื้อหา และ กิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะทั่วไปของหนังสือเรียนที่มีโครงสร้างในแต่ละบทประกอบไป ด้วยหน่วยเนื้อหาหลาย ๆ หน่วย ซึ่งให้รายละเอียดของเนื้อหาที่สัมพันธ์กับจุดประสงค์การเรียนรู้ ของวิชานั้น ๆ โดยหน่วยเนื้อหามักจัดเรียงตามลำดับอย่างมีระบบซึ่งได้แก่ ส่วนนำเรื่อง ส่วนเนื้อหา และส่วนสรุปความที่อาจจะเป็นกิจกรรมก็ได้ (จินตนา ไบกาซูชิ, ม.ป.ป.) สำหรับ หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ จัดให้มีกิจกรรมทั้งส่วนที่วัดความรู้ความเข้าใจ ในเนื้อหา และกิจกรรมปฏิบัติงานศิลปะเพราะวิชาศิลปศึกษาจะเน้นการปฏิบัติกิจกรรม (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2528) ทั้งนี้เพื่อให้ นักเรียนได้พัฒนาทักษะในการเรียนได้อย่างครบถ้วน ความ มุ่งหมายของการเรียนวิชาศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นก็เพื่อให้ นักเรียนเกิดความชื่นชม และเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ (โกวิท ประวาลพฤษย์, 2534) สอดคล้องกับ Johnson (1990) ที่

กล่าวว่าการเรียนวิชาศิลปะศึกษาจะช่วยพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการแสดงออกภายในตัวเด็ก (Creative Self-Expression) กิจกรรมศิลปะเป็นเครื่องมืออันสำคัญที่ทำให้เด็กมีโอกาสทำงานศิลปะตามความคิดของตนเอง สามารถส่งเสริมและพัฒนาคุณค่าทางสุนทรียะ การรับรู้ การเห็นคุณค่าของรูปร่าง รูปทรง สี เส้น น้ำหนัก และพื้นผิว

ภาพประกอบเฉลี่ยทุกสำนักพิมพ์เป็นภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ ภาพประกอบมีความสำคัญอย่างมากต่อหนังสือเรียน บันลือ พฤกษ์วัน (2536) กล่าวว่า ภาพประกอบมีคุณค่าต่อตัวอักษร คือ ช่วยเสริมแต่งให้หนังสือเป็นที่น่าพอใจสำหรับผู้อ่าน ผู้พบเห็น ภาพย่อมช่วยในการแปลความหมายหรือสร้างความเข้าใจได้มาก และภาพช่วยขยายประสบการณ์ของผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพโรจน์ เบาลือ (2536) พบว่าเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเกณฑ์ในการเลือกหนังสือเรียนโดยยึดองค์ประกอบหลักอันดับแรก คือ รูปภาพ และยึดองค์ประกอบย่อยของหนังสือ คือ เด็กเลือกภาพวาดเหมือนจริงรูปภาพเป็นสีธรรมชาติ และงานวิจัยของ วุฒิ แตรสังข์ (2514) พบว่าเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลายชอบภาพหลากสีแบบธรรมชาติมากกว่าภาพขาวดำหรือภาพสีเดียว สำหรับภาพประกอบในหนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษาจะมีความสำคัญอย่างมากต่อการเรียนรู้ของเด็ก ภาพประกอบจะมีงานศิลปะกรรมบางอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษาซึ่งสะดวกกว่าการไปศึกษาคูงานศิลปะจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2528) จากการสัมภาษณ์ผู้แต่งหนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษาพบว่า ผู้แต่งให้ความสำคัญกับภาพประกอบอย่างมากเพราะวิชาศิลปะศึกษาต้องเรียนรู้ด้วยการเห็น โดยเฉพาะถ้าเป็นเนื้อหาประวัติศาสตร์แล้วถ้าเด็กไม่เห็นภาพ เด็กก็จะไม่เข้าใจและการดูของจริงก็เป็นไปไม่ได้ แต่บางครั้งมีปัญหาด้านการผลิตทำให้ภาพประกอบมีน้อยหรือเป็นภาพขาวดำแทนที่จะเป็นภาพสีอย่างเช่นหนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษาของสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด จะพิมพ์ขาวดำทั้งเล่ม ซึ่งในเรื่องนี้จากการสัมภาษณ์สำนักพิมพ์ที่พิมพ์หนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษาสรุปได้ว่า แต่ละสำนักพิมพ์จะกำหนดว่าจะพิมพ์ภาพประกอบเป็นภาพสีหรือภาพขาวดำจะคำนึงถึงต้นทุนการผลิตเป็นสำคัญ ถ้าพิมพ์ภาพสีราคาย่อมแพงกว่าพิมพ์ภาพขาวดำ แต่สำนักพิมพ์ส่วนใหญ่จะคำนึงถึงความเหมาะสมของภาพประกอบกับเนื้อหา คือ เนื้อหาใดควรจะเป็นภาพสีก็ควรจะเป็นภาพสี เช่น ภาพวงจรสี ดังนั้นสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช สำนักพิมพ์ประสานมิตร และหนังสือเรียนของกรมวิชาการ จึงใช้วิธีการพิมพ์ที่มีทั้งภาพสีและภาพขาวดำอยู่ในหนังสือเรียนเล่มเดียวกันทั้งนี้ยังเป็นการลดต้นทุนการผลิตได้อีกทางหนึ่งด้วย

จำนวนหน้าเฉลี่ยทุกสำนักพิมพ์ คือ จำนวนหน้าของภาพประกอบมากกว่าจำนวนหน้าของเนื้อหา 4.66 % แต่ก็ยังถือว่าใกล้เคียงกัน ถ้าพิจารณาตามสำนักพิมพ์พบว่าสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช และสำนักพิมพ์ประสานมิตรจะมีจำนวนหน้าของเนื้อหามากกว่าจำนวนหน้าของภาพประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับ ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527) กล่าวว่า เด็กวัย 8-11 ขวบ หนังสือสำหรับเด็กวัยนี้ยังเน้นภาพประกอบและเนื้อเรื่องเท่า ๆ กันหรือภาพประกอบอาจจะลดน้อยลงและเพิ่มเนื้อเรื่องให้ยาวขึ้นได้ เด็กวัย 12-14 ขวบ หนังสือวัยนี้จะเน้นเรื่องมากกว่าภาพประกอบ เด็กจะมีความสนใจในการอ่านกว้างมากขึ้น รู้จักวินิจฉัยการอ่านหาข้อเท็จจริงมาพิสูจน์สนับสนุน รู้จักค้นคว้าเพิ่มเติม ซึ่งสอดคล้องกับ จินตนา ไบกาซูบี (ม.ป.ป.) กล่าวว่า เด็กวัย 12-14 ขวบ ควรเป็นหนังสือที่มีภาพประกอบบ้างแต่ไม่จำเป็นต้องมีภาพประกอบทุกหน้า อย่างไรก็ตามวิชาศิลปศึกษาเน้นการเรียนรู้ด้วยการเห็นโดยใช้ภาพประกอบเป็นสื่อหรือ Picture Story มุ่งให้ผู้เรียนเกิดความชื่นชม ดังนั้นหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาของสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช และหนังสือของกรมวิชาการจึงมีจำนวนหน้าของภาพประกอบมากกว่าจำนวนหน้าของเนื้อหา

3. ด้านลักษณะทั่วไปของหนังสือ

ขนาดหนังสือเฉลี่ยทุกสำนักพิมพ์มีขนาด 8 หน้ายกพิมพ์ (18.5 x 26 ซม.) แนวตั้ง (Upright) มากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยรัตน์ ชลวิที (2525) พบว่า ขนาดรูปเล่มหนังสือเรียนที่นักเรียนชอบ คือ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าแบบ Upright ขนาด 8 หน้ายก นอกจากนี้หนังสือขนาด 8 หน้ายกยังเป็นขนาดที่ใส่กระเป๋าถือหรือถือไปไหนมาไหนสะดวก เก็บเข้าชั้นหรือตู้ได้พอเหมาะ (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2539) และจากการสัมภาษณ์สำนักพิมพ์ที่พิมพ์หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาสรุปได้ว่า สำนักพิมพ์ส่วนใหญ่จะกำหนดขนาดรูปเล่มหนังสือตามขนาดของกระดาษมาตรฐาน คือ A4 หรือ 8 หน้ายกพิมพ์ ซึ่งจะเหมาะสมกับแท่นพิมพ์ที่สำนักพิมพ์ทั่วไปใช้ เพราะจะมีค่าใช้จ่ายที่ต่ำและสามารถพิมพ์ได้รวดเร็ว

กระดาษเนื้อในเฉลี่ยทุกสำนักพิมพ์ส่วนใหญ่เป็นกระดาษปรู๊ฟ แต่ถ้าพิจารณาเป็นรายสำนักพิมพ์พบว่าสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช และสำนักพิมพ์ประสานมิตรใช้กระดาษเนื้อในเป็นกระดาษปรู๊ฟ กระดาษปรู๊ฟทำจากเยื่อไม่มีคุณสมบัติดูดซึมหมึกได้ดี มีความทึบแสงสูงและมีราคาต่ำแต่มีข้อเสียคือสีไม่ขาว ถ้าทิ้งไว้นาน ๆ จะมีสีคล้ำขึ้น เหมาะสำหรับพิมพ์สิ่งพิมพ์ที่ใช้ชั่วคราวไม่ต้องการคุณภาพสูงและราคาประหยัด (มหาวิทยาลัย

สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530) จากการสัมภาษณ์สำนักพิมพ์สรุปได้ว่า การกำหนดกระดาษพิมพ์เนื้อในเป็นกระดาษปรู๊ฟก็เพราะราคาถูกช่วยลดต้นทุนการผลิตซึ่งจะช่วยลดภาระของผู้ปกครองของเด็กถึงแม้ว่ากระดาษปรู๊ฟจะมีข้อเสียในเรื่องความคงทนก็ตาม แต่ธรรมชาติของหนังสือเรียนจะมีอายุการใช้งานเพียงเทอมเดียว หรือปีเดียวและจะใช่เพียงสัปดาห์ละ 1 ครั้งทำให้อัตราการใช้หนังสือเรียนไม่สูงมากนัก เมื่อเด็กขึ้นชั้นเรียนใหม่ก็จะไม่ใช้หนังสือเรียนเล่มเดิมแล้ว ดังนั้นอายุการใช้งานของหนังสือเรียนที่ใช้กระดาษปรู๊ฟก็มีความคงทนเพียงพอ อย่างไรก็ตามหนังสือเรียนของสำนักพิมพ์วัฒนาพานิช และหนังสือเรียนของกรมวิชาการใช้กระดาษเนื้อในเป็นกระดาษปอนด์ กระดาษปอนด์เป็นกระดาษมีเนื้อสีขาวเรียบเก็บไว้ได้นานไม่เปลี่ยนสีและไม่กรอบง่าย มีคุณสมบัติดีมากในการพิมพ์นิยมใช้พิมพ์ตำรา วารสารที่ต้องการเน้นความสวยงาม มีราคาสูงกว่ากระดาษปรู๊ฟ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530) จากการสัมภาษณ์สำนักพิมพ์สรุปได้ว่า การใช้กระดาษปอนด์เป็นกระดาษเนื้อในเพราะคำนึงถึงคุณภาพทางการพิมพ์ที่จะได้ภาพที่สีเพี้ยนน้อยและมีความสวยงามมากกว่ากระดาษปรู๊ฟ นอกจากนี้ยังคำนึงถึงภาวะการแข่งขันกับสำนักพิมพ์อื่นด้วย คือ ถ้าใช้กระดาษปอนด์เป็นกระดาษเนื้อในแล้วสามารถเพิ่มยอดจำหน่ายหนังสือเรียนได้ก็จะใช้กระดาษปอนด์เป็นกระดาษเนื้อใน

การพิมพ์รูปภาพเฉลี่ยทุกสำนักพิมพ์ภาพมีลักษณะพลาสมาบางภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ บันลือ พลฤษะวัน (2536) กล่าวว่า ปัญหาเกี่ยวกับหนังสือเรียน คือ ภาพประกอบส่วนหนึ่งเลอะเลือนเพราะเนื้อกระดาษไม่ดีพอ ภาพจึงมีความหมายน้อยที่จะทำทำให้เด็กอยากอ่าน ทั้งนี้เพราะกระดาษที่ใช้พิมพ์เป็นกระดาษปรู๊ฟและกระดาษปอนด์ ถ้าจะให้งานพิมพ์มีความสวยงาม เห็นรายละเอียด การพิมพ์ภาพสี ควรใช้กระดาษอาร์ตเพราะมีความเรียบความมัน และการดูดซึมหมึกที่ดี สามารถรับรายละเอียดที่ปรากฏบนแม่พิมพ์ลงมาได้หมด ภาพที่ได้จะใกล้เคียงกับต้นฉบับมาก (มหาสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530) นอกจากนี้ยังมีปัญหาในส่วนของกระบวนการพิมพ์ทั้งการทำภาพต้นแบบ การแยกสี ตลอดจนคุณภาพของเครื่องพิมพ์ที่สำนักพิมพ์ต่าง ๆ ใช้ แต่สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนของต้นทุนการผลิต ถ้าใช้กระดาษอาร์ตและอุปกรณ์ทางการพิมพ์ที่มีคุณภาพสูงก็เป็นการเพิ่มราคาหนังสือเรียนให้สูงขึ้นทำให้ผู้ปกครองของเด็กมีรายจ่ายมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งไม่สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่เน้นหลักการที่ว่าหนังสือเรียนต้องมีราคาถูก (พรพิไล สัจญิตติเสวี, 2538)

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอความคิดเห็นซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับกรมวิชาการ

1.1 ควรมีการจัดนิทรรศการแนะนำหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียน โดยเชิญสำนักพิมพ์ที่จัดพิมพ์หนังสือ ผู้เขียนหนังสือ และครูผู้ใช้นั่งสมาธิมาพบปะกัน เพื่อจะได้รู้จุดเน้น และแนวทางการใช้หนังสือเรียนของแต่ละสำนักพิมพ์ได้อย่างถูกต้อง

1.2 ควรมีการวิเคราะห์และประเมินหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนทุกเล่ม แล้วจัดทำเอกสารเผยแพร่ผลการวิเคราะห์และประเมินไปยังครูผู้ใช้นั่งสมาธิเรียนทั่วประเทศเพื่อครูจะได้จัดการเรียนการสอนโดยใช้หนังสือเรียนเป็นสื่อการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และควรส่งไปยังสำนักพิมพ์ที่พิมพ์หนังสือเรียนด้วย เพื่อทางสำนักพิมพ์จะได้ปรับปรุงหนังสือเรียนให้มีคุณภาพมากขึ้นในการจัดพิมพ์หนังสือเรียนครั้งต่อไป

1.3 ควรจัดสัมมนาเกี่ยวกับการผลิตหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาโดยเชิญผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิตและการใช้หนังสือเรียนเข้าร่วมสัมมนา เพื่อร่วมกันหาแนวทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิตหนังสือเรียนอันจะนำไปสู่การพัฒนาหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาให้มีคุณภาพตอบสนองความมุ่งหมายของการศึกษาวิชาศิลปศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักพิมพ์

2.1 ควรมีการจัดทำคู่มือการใช้หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาสำหรับครู หรืออาจจัดการอบรมสัมมนาครูเกี่ยวกับแนวคิดการสอน การใช้หนังสือเรียน โดยเชิญผู้เขียนมาอธิบายข้อเสนอแนะให้กับครูผู้เข้าร่วมการอบรม

2.2 ควรมีการศึกษาดูงานการผลิตหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาในประเทศต่าง ๆ เพื่อนำมาปรับใช้ให้หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาของไทยมีคุณภาพมากขึ้น

2.3 ควรมีการพัฒนาเทคโนโลยีทางการพิมพ์ให้ทันสมัยมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้เขียนหนังสือ

3.1 ควรมีการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการโดยการเขียนบทความ หนังสือ หรือ ตำราเกี่ยวกับศิลปะอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการพัฒนางานเขียนให้มีคุณภาพมากขึ้น

3.2 ควรศึกษาติดตามการเปลี่ยนแปลงในวงการศิลปะทั้งในประเทศ และ ต่างประเทศ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ในการเขียนหนังสือเรียนในโอกาสต่อไป

3.3 ควรมีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับศิลปะจากงานวิจัย นิตยสาร วารสาร หนังสือทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนข้อมูลทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

4. ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้ใช้นักเรียน

4.1 การคัดเลือกหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษามาใช้ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในคัดเลือกด้วย

4.2 เมื่อคัดเลือกหนังสือเรียนมาแล้วก็ควรมีการศึกษาหนังสือเรียนในด้าน ต่าง ๆ เพื่อจะได้ทราบจุดเน้นของหนังสือเรียน และจะได้จัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

4.3 ควรศึกษาติดตามความเคลื่อนไหวของการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา อย่างสม่ำเสมอ โดยการหาโอกาสเข้าอบรมสัมมนา หรือการอ่านนิตยสาร วารสารศิลปะทั้ง ในประเทศและต่างประเทศ เพื่อจะได้นำวิธีการสอนแบบใหม่ ๆ มาปรับใช้ให้การเรียนการสอน วิชาศิลปศึกษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

5. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

5.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับภาพประกอบประเภทต่าง ๆ ในหนังสือเรียนวิชา ศิลปศึกษามีผลต่อการรับรู้ของเด็กแตกต่างกันอย่างไร

5.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของกิจกรรมท่ายบตในหนังสือเรียนวิชา ศิลปศึกษา มีจุดเน้นในด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัยแตกต่างกันอย่างไร

5.3 ควรมีการศึกษาแนวความคิดการเรียนการสอนที่ปรากฏในหนังสือเรียนวิชา ศิลปศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

5.4 ควรมีการศึกษาหนังสือเรียนศิลปะวิชาเลือกเสรี ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

5.5 ควรมีการประเมินหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษา
ตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

5.6 ควรมีการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาที่พึงประสงค์
ของผู้ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา